

Høring - utkast til endringer i kulturloven

Norges kulturvernforbund takker for muligheten til å komme med innspill til foreslåtte endringer i kulturloven.

Vi vet av erfaring at kulturfeltet lett kan nedprioriteres, på alle forvaltningsnivåer, og har derfor sett frem til en sterkere lov på området. Det er et godt forslag som er lagt frem, med mange gode refleksjoner. Vi mener imidlertid at loven kan bli enda mer forpliktende, med bestemmelser som kan etterprøves. Dette vil være viktig for å nå både nasjonale mål og internasjonale forpliktelser på feltet.

Det frivillige kulturvernet

Kulturvernforbundet er paraplyorganisasjonen for de landsdekkende kulturvernorganisasjonene. Vi teller i dag 31 medlemsorganisasjoner, med rundt 2600 lokallag til sammen. Det er med andre ord et stort engasjement landet rundt for arbeidet med å ta vare på, dokumentere, formidle og videreføre vår mangfoldige kulturarv, herunder fysiske kulturminner og kulturmiljøer, historie og levende tradisjoner. Kulturvernforbundets medlemsorganisasjoner jobber med hele bredden innenfor kulturarvfeltet, fra bygningsvern til kystkultur, husflid og tradisjoner knyttet til mat- og drikke. De faller dermed innunder ulike departement på nasjonalt nivå, og avdelinger og seksjoner hos regionalforvaltningen. Samtlige jobber imidlertid med forvaltning av den immaterielle kulturarven på sine respektive områder, og vi er en del av kulturfrivilligheten, som beskrevet i regjeringens kulturfrivillighetsstrategi «Rom for deltakelse» som ble lansert tidligere i år, og som vi har bidratt med innspill til.

Forslagets § 1 Formål

[Kulturvernforbundet støtter det fremlagte forslaget, som er en tydelig markering av kulturpolitikken forankring i Grunnloven og infrastrukturkravet.](#)

Vi har følgende kommentarer og forslag i forhold til forslaget, under punktet om internasjonale konvensjoner:

I høringsnotatet (s. 9) står det som følger:

«Ved en revisjon av kulturloven er det [...] naturlig å ta utgangspunkt i de overordnede rettslige rammene for myndighetenes virksomhet og ansvar, slik de følger både av Grunnloven og internasjonale konvensjoner på området».

I tillegg til de internasjonale konvensjonene som nevnes i høringsnotatet, mener vi det også må være en henvisning til UNESCO konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven (2003), Konvensjonen om vern og fremme av et mangfold av kulturuttrykk (2005), samt Memory of the World-programmet, som ligger under Kulturdepartementets forvaltningsansvar. Vi mener det også er naturlig å ta med en henvisning til UNESCOs verdensarvkonvensjon (1972) og Faro-konvensjonen (2005), selv om disse ligger under Klima- og miljødepartementets ansvarsområde. Faro-konvensjonen slår fast menneskers rett til å definere, delta i og dra nytte av sin egen kulturarv, og fremhever således kulturarvens betydning for menneskerettigheter og demokrati.

Dette er i tråd med det som står i høringsnotatet (s. 16):

«Dermed kan bestemmelsen fungere som en påminnelse om at kulturpolitikk ikke bare dreier seg om estetiske opplevelser, underholdning og fritidsaktiviteter, men om sentrale demokratiske verdier».

Det bør også vises til det nasjonale målet i Kulturmiljømeldingen Meld. St. 16 (2019–2020) om at «Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø».

Kulturvernforbundet støtter også departementets vurdering om å ikke gå inn for forslaget fra NTO, om å markere koblingen til infrastrukturkravet i et nytt andre ledd om myndighetenes særlige ansvar for å sikre forutsigbare økonomiske rammer for «*profesjonelle kunstinstitusjoner*». Behovet for forutsigbare tilskudd gjelder alle, herunder de frivillige aktørene på kulturfeltet, inkludert kulturvernorganisasjonene.

Forslagets § 2 Armlengdes avstand

[Kulturvernforbundet støtter det fremlagte forslaget, inkludert andre ledd som slår fast at den særlige lovreguleringen av armlengdeprinsippet i kulturloven § 2a ikke gjelder for kulturmiljøområdet.](#)

Vi har lenge etterspurt bedre samordning mellom departementene, og det er gledelig å se at det har vært dialog mellom Kultur- og likestillingsdepartementet og Klima- og miljødepartementet om dette punktet.

Mange av de som får støtte fra Klima- og miljødepartementets tilskuddsordninger er private eiere av kulturminner, og det er viktig at vedtakene må kunne etterprøves og klages på. Prinsippet om åpenhet / transparency er viktig, og for organisasjonene er det også viktig å ha kontakt med politikerne. Grunntilskuddene fra Klima- og miljødepartementets budsjett fordeles for øvrig i hovedsak etter mer objektive kriterier, i motsetning til grunntilskuddene fra Kultur- og likestillingsdepartementets budsjettposter, som fordeles etter skjønn.

Prinsippet om armlengdes avstand slår fast at politiske vurderinger ikke skal avgjøre om enkelttilskudd. Da blir det viktig også å slå fast at det skal gjøres faglige vurderinger. På kulturvernfeltet har de frivillige organisasjonene spisskompetanse på sine ulike områder. Det er viktig at de som vurderer søknadene har en god forståelse av og kompetanse om kulturvernfeltet, og om organisasjonenes aktiviteter og rolle.

Driftsstøtten er enormt viktig for organisasjonene, og det er viktig at denne er forutsigbar. For de organisasjonene som mottar driftstøtte i dag, er tilskuddene relativt stabile. Vår erfaring er imidlertid at det er svært vanskelig for nye søkere å komme inn på driftstilskuddsordningen. En endring som har blitt gjort de siste årene, er at søknadsskjemaene ikke lenger er tilgjengelig for alle, men kun for de som har fått støtte fra før av.

Tilskuddsordningene må bygge på en villet politikk, en rettferdighet ovenfor søkegruppen og adekvat kompetanse om feltet. I tillegg må det være en klar og tydelig ansvarsfordeling departementene mellom. Vi opplever at flere av våre organisasjoner faller mellom stoler eller blir kasterbatter mellom departementene, fordi ansvarsfordelingen er uklar eller kompetansen om organisasjonenes arbeid lav. Et nylig eksempel, er fra Foreningen Skipet, som jobber med å dokumentere og bevare norsk skipsfartshistorie. Deres søknad om driftstøtte ble sendt videre fra Kultur- og likestillingsdepartementet til Klima- og miljødepartementet, begrunnet med at dette handlet om fartøyvern. Dette er feil, da organisasjonen jobber med historie og immateriell kulturarv, som ligger innunder Kultur- og likestillingsdepartementets sektoransvar. Ved slike feilvurderinger kommer armlengdesprinsippet til kort. Her burde organisasjonene ha mulighet til å klage.

Kulturarvfeltet er sårbart, siden det som forvaltes er uerstattelig. Men henvisning til nasjonale mål og internasjonale forpliktelser, understreker vi derfor viktigheten av at tilskuddsordningene er rettferdige og åpne, og at de som skal vurdere tilskuddene både har faglig kompetanse, og et generelt overblikk over feltet. Frivillige fagpersoner må tillegges mer vekt og være representert i de bevilgende råd og utvalg, eventuelt, som Kulturalliansen foreslår, at et kulturråd eller et fordelingsutvalg fra kulturfrivilligheten høres i beslutninger om fordelingen av tilskudd. Vi deler for øvrig Kulturalliansen påminnelse, om at prinsippet om armlengdes avstand gjelder enkeltbeslutning om tilskudd, ikke politikkkutforming og innretning på tilskuddsordningene.

Vi viser også til innspill fra Norsk Fyrforening, som er en av våre medlemsorganisasjoner, om at frivillige lag og foreninger som ivaretar statlige kulturminner på statens vegne, må kunne søke om og motta, tilskudd fra statlige støtteordninger på lik linje med alle andre.

Forslagets § 4 Kommunens og fylkeskommunens ansvar

Kulturvernforbundet mener det er positivt at forslaget innebærer et krav om en skriftlig oversikt over status og utviklingsbehov på kulturfeltet, samt mål og strategier for hvordan dette skal oppfølges. Vi synes likevel formuleringen er for svake, og støtter her NOKU sitt innspill om at kulturplaner må lovfestes. Dette vil bidra til at loven blir et reelt styringsverktøy, som vil kunne etterprøves.

I tillegg mener vi det er viktig med et samarbeid på tvers av departement og avdelinger om hva man vil oppnå, og hvordan de ulike planene kan inngå i en mer helhetlig politikk. På kulturarvfeltet, er forholdet mellom vern og utvikling viktig å ha med, og hvordan kulturarv kan brukes som en ressurs i samfunnet, med tanke på både sirkulærøkonomi, bærekraft og verdiskaping. Kulturvernorganisasjonene bør være en viktig samarbeidspart på kulturarvfeltet, med både fagansatte og frivillige ressurspersoner.

Her viser vi også til høringsinnspill fra Studieforbundet Kultur og Tradisjon og Vofo, og støtter deres merknad om å gi en veileder, og at alle relevante paraplyorganisasjoner fra bredden av kulturfeltet får medvirke i prosessen.

På kulturarvfeltet viser vi også til Riksantikvarens KiK-prosjekt (Kulturminner i kommunene), der kommuner kan søke om tilskudd for å utarbeide planer og kompetansemodeller. Dette er heller ikke forpliktende nok, men har likevel hatt en positiv effekt, og ført til at flere kommuner har utarbeidet kulturminneplaner. Siden kulturarv omfatter både fysiske kulturminner og immateriell kulturarv, mener vi at det bør være en viss samordning av de ulike planene. Videre bør planene legges ut på allmenn høring.

Kulturlovens § 2. Definisjoner

Det er uklart hvordan Kulturlovens tidligere § 2. Definisjoner behandles i det nye lovforslaget. Det står ingenting om dette i høringsnotatet, men vi tillater oss likevel å bemerke disse.

§ 2. Definisjoner er som følger:

Med kulturvirksomhet mener en i denne loven å

- a) skape, produsere, utøve, formidle og distribuere kunst- og andre kulturuttrykk,
- b) verne om, fremme innsikt i og videreføre kulturarv
- c) delta i kulturaktivitet, og
- d) utvikle kulturfaglig kunnskap og kompetanse.

Definisjonen av kulturvirksomhet er bred, og omfatter både profesjonell kulturvirksomhet og aktiviteten i den frivillige delen av kulturlivet.

Organisasjonene er forståelig nok ikke omtalt med navn, og vi antar at kulturvernorganisasjonene faller innunder definisjon a) som omfatter både kulturarbeidere, organisasjoner institusjoner [...] inkludert håndverkere m.fl. Vi faller også inn under punkt c) og d) som beskrevet over.

Vi stusser likevel over at kulturvernorganisasjonene ikke nevnes under punkt b) kulturarv, siden vi er en av de største aktørene på dette feltet. Her omtales kun AMB-institusjonene. Med 270 000 medlemmer og en årlig innsats på rundt syv millioner timer, er kulturvernorganisasjonene en svært viktig bidragsyter, som altså ikke nevnes. Mange av organisasjonene har også ansatte fagpersoner. Disse er også en viktig samarbeidspart med det offentlig kulturvernet i regi av stat, fylke og kommuner.

I Hurdalserklæringen, Kulturmiljømeldingen (Meld. St. 16 (2019–2020) og Riksantikvarens Frivillighetsmelding er vi omtalt som selve bærebjelken på feltet. Dette vises det også til i den nye strategien for kulturfrivillighet.

Vi mener at kulturvernorganisasjonene må omtales under punkt b), som en av hovedaktørene på feltet.

Med vennlig hilsen

Jørn Holme (sign.)
Styreleder
Norges kulturvernforbund

Toril Skjetne (sign.)
Generalsekretær
Norges kulturvernforbund